

Barne-, likestillings- og
Inkluderingsdepartementet
Postmottak@bld.dep.no

UNICEF Norge
P.B. 438 Sentrum, 0103 Oslo
Besøksadr.: Rådhusgt. 24
e-mail: mail@unicef.no
www.unicef.no

Tel: + 47 24145100
Fax: + 47 22330009
Gaver: 1644 04 09400
Org.nr: 961 331 846

Oslo 29. november 2012

Høring – Forslag til lovendring for å gi barn bedre beskyttelse mot vold og overgrep

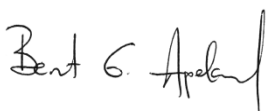
UNICEF Norge støtter flere av lovendringsforslagene som departementet har foreslått i høringsnotatet. UNICEF Norge er særlig positiv til departementets forslag om å tydeliggjøre at også barn under syv år skal gis anledning til å uttale seg i saker om samvær. Dette er i samsvar med FNs barnekomités anbefaling, og barnekonvensjonens ordlyd i artikkel 12.

Når det gjelder forslaget om presisering av bostedsforelders rett til å nekte samvær er UNICEF Norge opptatt av at departementet må sikre barnets selvstendige posisjon som rettssubjekt. Videre anser vi det som avgjørende at departementet også ser på hvordan de kan sikre en bedre domstolsbehandling av disse sakene, for å sikre at det i utgangspunktet ikke fastsettes samvær dersom det foreligger reell frykt for vold eller overgrep. Dette vil være spørsmål som krever en tverrdepartemental tilnærming, og UNICEF Norge oppfordrer departementet til å vurdere disse spørsmålene i dialog med justis- og beredskapsdepartementet.

UNICEF Norge vil nærmere begrunne sine innspill under.

For henvendelser kontakt med juridisk rådgiver Ivar Stokkereit: Ivar.Stokkereit@unicef.no
eller 93 42 40 62

Med vennlig hilsen

Bernt G. Apeland
Generalsekretær

Ivar Stokkereit
Juridisk rådgiver

1. Tydeliggjøring av bostedsforelders rett til å nekte samvær

Barnekonvensjonens utgangspunkt er at staten har det overordnede ansvaret for å beskytte barn og unge mot vold og overgrep, jf. barnekonvensjonens art. 19. Herunder ligger det også en positiv forpliktelse til å gjøre foreldre i stand til å beskytte egen barn.

Det faktum at det finnes barn som dømmes til samvær preget av vold og overgrep med en av sine foreldre representerer derfor brudd på konvensjonen, og krever handling.

UNICEF Norge støtter departementet i at samvær ikke skal tvangsfullbyrdes i de sakene hvor det er reell fare for vold og overgrep. Det vises i høringsnotatet til at både fellesskap mot seksuelle overgrep og støttesenteret mot incest – Oslo har gitt uttrykk for at dette er problem. I tillegg viser departementet til at også krisesentrene har uttrykt bekymring for at retten i samværsaker tar lite hensyn til mistanker om vold og overgrep. Dette viser at problemstillingen er svært relevant. Samtidig vil UNICEF Norge oppfordre departementet til å se nærmere på omfanget av saker hvor domstolene ikke legger tilstrekkelig vekt på påstander og mistanker om vold og overgrep i samværsaker. For å kunne treffe konkrete og målrettede tiltak er det avgjørende at en sikrer et forsvarlig dokumentasjonsgrunnlag. UNICEF Norge savner også en redegjørelse for hva departementet legger i begrepet ”reell frykt”.

1.1. Styrking av domstolsbehandlingen av saker etter barneloven

Departementet viser til at domstolene i enkelte saker legger betydelig vekt på at en straffesak er henlagt når de drøfter påstander om hvorvidt vold eller overgrep har funnet sted.

Dette representerer i seg selv en alvorlig rettssikkerhetsutfordring, og styrkes ytterligere basert på det relativt lave antallet anmeldte saker om vold og overgrep som leder til siktelse og domfellelse.

UNICEF Norge oppfordrer derfor departementet til å se på behovet for å styrke domstolsbehandlingen av samværsaker. Ved å sikre en mer forsvarlig domstolsbehandling av denne typen saker mener UNICEF Norge en også vil styrke alle parterets rettssikkerhet og i forlengelsen av dette redusere antallet saker hvor det er nødvendig for bostedsforelder å nekte samvær.

I NOU 1998:17 var et av forslagene at en i større grad skulle benytte dommere med særlig kompetanse og interesse for saksfeltet i barnefordelingssaker. Det fremkom også forslag om å utpeke en eller flere domstoler i hver region som skulle behandle denne typen saker. UNICEF Norge mener det er grunn til å vurdere om det er behov for å se nærmere på disse forslagene, for å sikre en forsvarlig behandling av disse sakene i domstolene.

Departementet bes også om å vurdere hvorvidt det er behov for å presisere adgangen til å bruke fagkyndige meddommere i saker etter barneloven § 43. Tvistelovens § 9-12 (3) gir adgang til å oppnevne meddommere med fagkyndighet, som i noen tilfeller vil styrke særlig det barnefaglige perspektivet i denne typen saker under domstolsbehandlingen.

Det er også grunn til å etterspørre en vurdering rundt behovet for en sakkyndig kommisjon i saker etter barneloven, for bedre å kunne sikre det faglige innholdet i de sakkyndige utredningene etter barneloven § 61 (3). I Ot. Prop. Nr 68 (2007-2008) (barnesakkyndig kommisjon) uttalte departementet som begrunnelse for å innføre en ordning med barnesakkyndig kommisjon at ” *Det er viktig at avgjørelsene er riktige og at det utad er synlig at de premisser avgjørelsen bygger på er forsvarlige. En egen kvalitetssikring av de rapporter nemndas og domstolens avgjørelse bygger på, vil kunne bidra til å sikre dette.*”

Departementet viste også til at rapporter fra sakkyndige utreder oppnevnt av den private part skulle undergis den samme kvalitetssikring fra den barnesakkyndige kommisjon. UNICEF Norge mener departementet bør vurdere om det foreligger et tilsvarende behov i saker etter barneloven.

UNICEF Norge håper departementet følger opp disse oppfordringene, for dermed å kunne skape en mer forsvarlig domstolsbehandling av disse sakene.

1.2. Styrke barnets posisjon som selvstendig rettssubjekt

Når det gjelder det konkrete forslaget i høringsnotatet om å presisere bostedsforelders rett til å nekte samvær hvor det foreligger en ”reell frykt” for vold og overgrep vil UNICEF Norge oppfordre departementet til å se nærmere på mulige løsninger som vil styrke barnets selvstendige posisjon som rettssubjekt. Slik vi leser forslaget vil en beslutning om å nekte løpende samvær medføre at det er samværsforelder som må gå til domstolen for eventuelt

å få gjenopptatt samværet. FNs barnekomité understreket i sin generelle kommentar fra 2011, nr. 13 "the right of the child to freedom from all forms of violence" at barn ikke bør behandles som objekt som har behov for beskyttelse, men som selvstendige rettighetshavere. UNICEF Norge mener derfor at nekting av gjennomføring av samvær bør utløse en undersøkelsesplikt fra eksempelvis barnevernet for å etterprøve den reelle frykten for at barnet utsettes for vold og overgrep. Alternativt at det innføres en plikt for bostedsforelder til å varsle domstolen dersom samvær ikke gjennomføres i henhold til avtale. Dette vil etter vår vurdering styrke barnets rettsvern, da stans av samvær vil være i konflikt med flere av barnets rettigheter etter barnekonvensjonen. Konfliktnivået i disse sakene vil også tilsi at barnet får en forsterket rettslig posisjon for å sikre at dets syn kommer frem, jf. Søvig, "barns rettigheter på barns premisser" punkt 4.4.5.

For å sikre barnets posisjon som selvstendig rettssubjekt mener UNICEF Norge departementet bør se på om det er nødvendig å endre barneloven § 61 nr. 5, om adgangen til å oppnevne en egen advokat for barnet. Denne bestemmelsen er i dag en unntaksbestemmelse, og benyttes i dag i svært få saker. UNICEF Norge mener en presisering av denne bestemmelsen, og da særlig i saker hvor samvær nektes gjennomført, vil bidra til å ivareta barnets posisjon på en mer tilfredsstillende måte. For øvrig vises det til barneombudets rapport *"Barns stemmer stilner i prosessen – en bedre prosess for barn som opplever samlivsbrudd."* fra 2012.

1.3. Behovet for harmonisering av reglene i barneloven og barnevernloven

UNICEF Norge mener det er på høy tid å se nærmere på behovet for en harmonisering av samværsreglene i barneloven og barnevernloven. Dette er i utgangspunktet saker av ulik karakter, og særlig saker etter barnevernloven er mer vidtrekkende enn såkalte barnefordelingstvister. Samtidig er det grunn til å tro at i de mer konfliktfylte samværs sakene etter barneloven vil barnevernet også være involvert. Samtidig vil UNICEF Norge understreke at problemstillingen knyttet til barns vern mot overgrep under samvær er aktuell også ved avgjørelser om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-19. Barnekonvensjonen art. 9 nr. 3 sambehandler også disse spørsmålene.

2. Barns deltakelse

UNICEF Norge støtter forslaget om endring i barneloven § 31. Vi legger til grunn at den foreslåtte endringen i større grad er i samsvar med ordlyden i barnekonvensjonen art. 12. Noe som også støttes av FNs barnekomité's kommentar fra 2009.

3. Saksbehandling i barnelovssaker for domstolene

2.1.1. Endring i saksbehandlingsreglene

UNICEF Norge støtter departementets forslag om endring i barneloven § 61. om at staten skal dekke kostnader til innhenting av sakkyndig uttalelse etter bestemmelsen nr. 3. UNICEF Norge mener at det i denne typen saker, som ofte er preget av konflikt, vil det være et særlig behov for en grundig utredning. Det er lite tilfredsstillende dersom partenes betalingsevne blir førende for om saken blir tilstrekkelig opplyst. Avgjørelsen i disse sakene skal bero på en konkret vurdering av barnets beste, noe som entydig peker i retning av behov for en tilstrekkelig opplyst sak. Basert på departementets vurderinger vises det til at dette vil bli bedre sikret gjennom forslaget om endring i barneloven § 61.

2.1.2. Barnets representant

UNICEF Norge støtter departementets forslag om å presisere at det i saker hvor det er grunn til å anta at barnet utsettes for vold eller overgrep kan oppnevne en representant for barnet. UNICEF Norge er på generelt grunnlag opptatt av å styrke barns stilling som rettssubjekt i saker om samvær, og viser for øvrig til høringens punkt 1.2